Jernej Leva

Kako preživeti brodolom na raz-bitinah duha

Duša živi večno, ko v življenju nima meje, ne le po trajanju, saj biva vedno, temveč nima niti utesnjenosti, saj živi povsod in v vseh stvareh.

(Mojster Eckhart, pridiga LV/4)

Do danes še ni bilo slišati, da bi posadka in potniki neke velike ladje želeli svojo pot predčasno zaključiti – z brodolomom! Bralcem te novice je v hipu vzniknila kopica vprašanj, od tega, kaj se je tekom poti zgodilo, da je življenje na ladji postalo nevzdržno, do tega, kakšna je bila usoda teh, ki so namesto, vsaj zdi se, varne in udobne poti do obale raje izbrali nevarno in negotovo. Število preživelih ni bilo znano. Nekaj mesecev kasneje pa je na veliko začudenje vsega sveta v vseh pomembnih časopisih izšla novica o odkritju pisem enega izmed potnikov, ki so ga našli varno spravljenega v skrinji, ki je počivala na morskem dnu.

Pismo se ni začelo s pozdravom, temveč z vprašanjem. Natančneje, s vprašajem. »Seveda«, so se strinjali bralci širom sveta, »vprašaj je popolnoma na mestu. Kako naivno bi bilo doživete fenomene s potovanja preprosto sprejemati brez *epokhē* ter jih kratko malo stlačiti v ozko obzorje intencionalnosti!« Bralci so, se razume, zvesto spremljali poprejšnje številke časopisov in so se dobro spominjali starih poglavij iz črne kronike, ki so opisovala zidanje velemest na temeljih bivajočega kot bivajočega in njunih, kakor poroča kronika, zanesenjaških arhitektov, ki ju je naposled, z vsemi njunimi nasledniki, nek gospod označil za velika pozabljivca, in povrhu še celotno mesto razglasil za ontogradbeništvo, ki zida v zraku in hkrati grajenje enači z opekami. A nazaj k pismu. Uvodni stavek, ki je sledil vprašaju, se je glasil: »*Nismo prav dolgo verjeli, da nam ta ladja daje svobodo. Kmalu smo opazili, da je pravzaprav le konstrukt naše želje po moči, hkrati pa je zgrajena iz najšibkejših možnih materialov ! Kakšna ontološka varnost neki, lepo vas prosim. Kritika čistega železa nas je sicer že vnaprej obvarovala pred tem konstruiranjem ladje tako, da bi čutne vtise objektivizirali in jih pripisovali neposredni abstrakciji subjekta, ki ima dostop do (an sich) drugosti napram njegovim lastnim kategorijam.«*

Bralci so odobravajoče prikimavali. Neka starejša gospa poškili izza naočnikov in pripomni vnuku, da se spominja davnih časov, ko ladjarska industrija še ni bila dovolj izpopolnjena, in so v ladjah za občasno bivanje uporabljali tudi skrivnostno, neosvetljeno dno. »Kako, neosvetljeno?« vpraša vnuk. Nadaljuje; »Če misliš s tem tisti del ladje, ki ga ne moremo neposredno opomeniti in kategorialno določiti, potem vendar veš, da to pomeni le, da je epistemološko to najprvotnejše in predreflektivno področje ladje, nikakor pa ne gre za nekaj, kar bi bilo glede na celotno ladjo substinenčno ali celo, Dogodje-nedaj, presežno«. Babica za trenutek pomisli in mu potrdi, a nato vneto doda, da v resnici prav vse ladje še zmeraj imajo ta prostor, čeprav je vhod vanj praktično nemogoč, saj je na vratih prilepljeno opozorilo, da gre le za kognitivno strukturo. Za trenutek se spominja, kako jo je zmeraj, ko je vstopila v ta del ladje, sprva obdala tesnobnost, ki pa je sčasoma izzvenela, in v temi jo je obdal neopisljiv mir, ko je v popolni nedoločljivosti (ki je uhajala tudi prastari določitvi forme in hkrati dajala zmožnost, da v njej, po delovanju nekakšnega *intellectus agens*, kot bi rekel njen praded,

sprejme vase *vse*) počivala na tleh, na najnižji točki ladje, tik pod katero je bilo samo še morje. Skupaj dalje bereta pismo. »*Sčasoma je v nas, tisočkrat bolj kot valovi, začelo udarjati silovito zavedanje, da smo ladjo zgradili veliko, veliko preozko. Pa ne, da ne bi bila velika, veste…A nismo našli niti ene sobe, kabine ali dvorane, v kateri bi lahko ubesedili in resnično doživeli to, čemur so nekoč rekli izkušnja…saj me je prav sram reči, pa vendar, neskončno tesna ladja sama me sili k izrazu, pre-sežnega. Da, slutim, da je prostor, katerega časovno-lokacijska uresničitev je sekundarnega pomena, v resnici ontična medsebojno nanašajoča se sodoločenost dveh subjektov v njuni drugosti, celo subjekta in objekta, ki služi kot pot; razodeva nekaj notranjega, ki se izmika vsemu določenemu, končnemu, stremi k razvezanosti bitnostnih modalitet…Bojim se, da so zaprašeni in odvečni deli ladje, kot so transcendentalije in ostala navlaka, morda bili edini smiselni gradniki, ki bi ladjo ohranjali vredno obst-, ah, biv-… Ne… življenja.«*

Nek moški srednjih let s težavo pogoltne cmok v grlu. Zadnje mesece je namenoma potoval sam, na skrivaj, s svojim majhnim čolnom. Le ponoči. Čeprav ga je mikalo preživljati dolge poti v velikih ladjah, je globoko v sebi čutil, da njihov načrt ne predvideva niti enega praznega prostora. Sam je pa ljubil ravno to; globoko v sebi je slutil razsežnost, ki ni podvržena narejenosti, napolnjenosti in plehkim obravnavam ljudi, ki niso niti enkrat samkrat v življenju videli morja. Kako naj torej vedo, kako urediti ladjo, ki bo primerna za življenje na njem? Za trenutek se je ustavil. »Kaj sem pomislil? Kako, v sebi? Saj pa vendar nisem *jaz* ladja. Celota bivajočega, ki jo dojemam v intenziji, mi ustvarja lažen vtis, da bivajoče svoj *je* prejema izven obzorja časovno-dogajajoče se biti. Tako so nas vendar učili pri izpitu za čoln…« Nemirno je sledil naslednjim besedam pisma. »*Vsi potniki smo spoznali, da je ladjo potrebno podvreči dekonstrukciji. Tisti pravi. Soglasno smo se strinjali, da nam vsaka določenost postulatov, ki jih prepoznavamo že kot po-stavljene znotraj lastne biti, ne omogoča več izvrševati absolutnosti jaza. Ni se nam še zmešalo, seveda vztrajamo pri potencialnosti subjetka kot samovzpostavljanja, a kljub temu sedaj z grozo spremljamo, da nas je to pripeljalo na rob nečesa, česar nismo predvideli. Niča. Ne tistega, ki ovija bit(i), ampak onega, ki je resničnejši od vseh njenih danosti, kot so psihofizično uresničene v človeku. Dušimo se v njem, počasi nam drevenijo telesa, a to ni vse. Utesnjenost (za katero šele sedaj vidimo, da jo ustvarjamo sami s tem, ko iz lastne želje želimo ustvariti čisto udejanjenost, ki je nemogoča, ker je njeno izhodišče neskončno pogojeno s samim sabo) bi bila vzdržna, če bi v ladji še imeli dostop do tistega dna, ki je popolnoma prazno in prosto. Veste kaj, tudi tam utegne biti nič. Prostor je popolnoma prazen, a je hkrati je poln nekega drugega Niča. V resnici sploh ne vem, če je tisto tam prostor, menda v njem nihče nikdar ni videl nobenih sten. To, tisto, tja bi radi vstopili…vleče nas v morje, v brezno, v temo…*

Vnuk zmedeno prebira pismo. Še nikdar ni slišal tako pretresljivih in neobičajnih besed. »Zakaj jim ladja ni bila dovolj…kaj bi pa našli v tistem praznem prostoru…« Babica mu, kot da bi uganila njegove misli, tiho pomigne, da se pomakne bližje k njej, ter mu polglasno reče; »Veš…pred seboj nimam več veliko življenja. A hkrati prav v zadnjih dneh odkrivam, da sem vsak dan bližje nečemu, kar se zdi v primerjavi z vsem, kar sem doživela, dojela, naredila in obvladovala, kakor vesolje proti koščku prahu. Vedno bolj se mi zdi, da je to, čemur pravimo življenje, aktualna razvijajoča se bitnost, le kakor zunanji odblesk nečesa veliko izvornejšega,

neskončno nežno vabljivega, a hkrati tako izmuzljivega, ker je povsod in nikjer, ker je Vse in prav zato Nič…slutim, da je v meni odmev tega Niča, ki kot neskončna razprtost onkraj *pro loco et tempore*, v kateri sem neskončno svobodna, brez da bi morala izbirati med tem in onim, brez da bi si morala šele ustvariti nek *quidditas*, ki mi ni najlastnejši prav zato, ker že obstaja *ne-kaj*, ki si ga podeli. Kako in po čem torej ne le epistemološko, temveč ontološko prihaja ta *ne-kaj*, ki vzpostavlja zavest, uravnava telesne funkcije in vse kasnejše delovanje uprostorjanja samoizkušnje preko sveta?« Vnuk ji, ves zamišljen, ni odgovoril. Nemirno se mu je ob ponovnem branju pisma začelo zdeti, da ima babica vsaj v nečem prav; brez tega neimenljivega principa, ki je po nujnosti notranji sami zavesti in telesu in ji torej ni vzročno in logično podvržen, ostaja subjekt popolnoma razpolovljen v absurdnem položaju med samovzpostavljanjem in hkratnim zaznavanjem breztemeljnosti le-tega, v neskončni suši dejavne moči, ki poskuša s samodelovanjem (seveda le v smislu sebe-dojetega, v katerem ni prostora za prepoznavo drugosti, ki predhodno omogoča naše *biti*) sebi zagotavljati isto aktualnost moči, kakor bi poskušal otrok zgolj z brcanjem dajati moč svojim nogam. Bereta dalje. Ob naslednjih besedah sta obstala. Za hip sta skozi nje začutila, doživela in uzrla resnično življenje. Življenje, ki se prične z brodolomom površinske subjektivitete in raz-bitjem posamičnega jaza, ki je zgolj odraz narave. Uzrla sta življenje duha.

»Nekaj ur nazaj smo razdrli ladjo. Vanjo vdira voda, ki ni nič od tega, kar je ladja. Nenarejena. Pred-dana. Pred-bivajoča. Neskončno boleč namig na utrip sebe-danosti, ki nas je zasužnjil v tej ladji, ki bi sicer lahko bila čudovita odprtost za Drugo. Ko nas bo voda napolnila, bomo polni prejetega. Voda bo zalila superjektno praznino vsakega izmed nas z preobiljem nedoumljive in nepoznane ne-bivajočnosti, po kateri smo tako hrepeneli. Vemo, da se skriva v tistem prostoru spodaj. Vemo, da nas dno kliče in vabi, da vstopimo vanj, a le zato, da bi potem v večji svobodi in utemeljeni v doživeti-svet- presegajočem temelju znova delovali in pluli. Voda, dno, neosvetljen prostor brez sten, vse-Eno. Voda zaliva prostore, in šele sedaj odkrivam dno v sebi. Hipostatizirali smo prigodnost in pritičnost, ker nismo bili povedeni v dno, brez katerega smo sicer lahko pluli, a ne živeli. Vstopil bi vanj, od časa do časa, če bi lahko. No, sedaj vstopa vame. Nisem vstopil v prostor, zato sam postajam on. Brodolom se ne dogaja sedaj, ampak se je do-godil, ko smo postavili ladjo brez dna, v katerem se skriva Nič, ki je moj Nič. Dno ladje je moje dno, in moje dno je dno ladje. Moja bit je morska bit in morska bivajočnost je moja bivajočnost. Eno oko, en pogled, eno spoznavanje, Eno v Niču. Preživeli smo brodolom, ker smo sprejeli raz-bitje ladje, ki je toliko celota nas, kolikor je travna bilka celota zemlje. Vstop v To.«